
UGOVOR IZMEĐU SVETE STOLICE I REPUBLIKE HRVATSKE O GOSPODARSKIM PITANJIMA

Nikola Eterović, Rim

UDK 341.241.8(497.5:456.31)

Primljeno 3/99

U Zagrebu je 9. listopada 1998. potpisan Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima (dalje *Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima*). U ime Svete Stolice Ugovor je potpisao mons. Giulio Einaudi, apostolski nuncij, a u ime Republike Hrvatske dr. Jure Radić, potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i predsjednik Državnoga povjerenstva za odnose s vjerskim zajednicama. Hrvatski državni sabor potvrdio je Ugovor 4. prosinca 1998. Predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman 7. prosinca 1998. izdao je i državnim pečatom ovjerio ispravu o ratifikaciji. Budući da je i Sveti Otac 8. prosinca 1998. potvrdio Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima, moglo se pristupiti razmjeni ratifikacijskih isprava 14. prosinca 1998. u Apostolskoj palači u Vatikanu. Prema članku 15. Ugovor je od toga trenutka stupio na snagu.

Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima četvrti je ugovor koji su potpisali Sveta Stolica i Republika Hrvatska. Kako je poznato, u Zagrebu su 19. prosinca 1996. bila potpisana tri bilateralna ugovora: *Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima*; *Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture* i *Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o dušobrižništvu katoličkih vjernika pripadnika Oružanih snaga i Redarstvenih službi Republike Hrvatske*.¹

Dogovor o sadržaju ovih ugovora zahtijevao je veliki trud članova crkvenoga i državnog povjerenstva. Na početku sustavnih radnih susreta godine 1995. bio je izrađen i nacrt Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske o ekonomskim pitanjima. Ali obje su se strane bile dogovorile da se s tim ugovorom pričeka jer još nisu bile zrele okolnosti za njegovo usvajanje. Naime, predstavnici crkvenoga povjerenstva, predstavljajući većinski stav Hrvatske biskupske konferencije, smatrali su da se ne može donijeti odgovarajući ugovor o gospodarskim pitanjima prije nego što se riješi pitanje povratka oduzete imovine. Predstavnici državne strane nisu bili oduševljeni talijanskim modelom koji je služio kao podloga i hrvatskom nacrtu ugovora o gospodarskim pitanjima.

---

¹ Usp. Nikola Eterović, *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, CUS 32 (1997), str. 181-186.

Kada je 1996. donesen *Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine*² (dalje *Zakon o naknadi za oduzetu imovinu*), nadvladana je jedna od spomenutih prepreka mogućem dogovoru. U međuvremenu, državni predstavnici mješovitoga povjerenstva sve su više uviđali neprikladnost talijanskoga modela³ za Republiku Hrvatsku, ponajprije stoga što je porezni sustav u Republici Hrvatskoj drugačiji i što su porezi visoki.

Nakon što su 1998. mjerodavni predstavnici Republike Hrvatske i Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj dogovorili osnovna načela, prihvatljiva za obje strane, pristupilo se konačnom dogovoru Hrvatskog ugovora o gospodarskim pitanjima.

TEMELJNA NAČELA HRVATSKOGA UGOVORA O GOSPODARSKIM PITANJIMA

S posebnom pozornošću treba pročitati načela koja se nalaze u uvodu Hrvatskog ugovora o gospodarskim pitanjima.

Odmah se na početku spominje *Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima* (dalje *Hrvatski ugovor o pravnim pitanjima*). To nije slučajno jer se radi o temeljnom ugovoru koji je odredio pravni okvir djelovanja Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj. U njemu se naglašavaju načela na kojima se svaka strana temelji prigodom sklapanja Ugovora. Republika Hrvatska temelji se na odredbama Ustava, "posebno na člancima 40. i 41. o vjerskoj slobodi i slobodi savjesti", a Sveta Stolica na "dokumentima Drugoga vatikanskog sabora i na odredbama kanonskog prava"⁴.

2 Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske donio je taj zakon 11. listopada 1996. objavljen je 30. listopada 1996. u *Narodnim novinama*, br. 62.

3 U Italiji svaki građanin može slobodno namijeniti 8 % obveznoga poreza na dohodak fizičkih osoba državi ili vjerskoj zajednici koja je sklopila odgovarajući ugovor s Talijanskom Republikom. Ne radi se o novom porezu, nego o dijelu obveznoga poreza koji građani slobodno mogu namijeniti. Godine 1997. samo je 43 posto građana iskoristilo ovu mogućnost i točno namijenilo ovaj postotak obveznoga poreza. Od toga postotka, 85 posto ih je iznos namijenilo Katoličkoj crkvi. Sporazumom između crkvenih i državnih vlasti novčani iznos koji se odnosi na ostale porezne dužnike a koji nije jasno određen (taj je postotak za 1997. iznosio 57 posto) dijeli se prema postotku koji su građani označili. To znači da je i od toga iznosa 85 posto pripalo Katoličkoj crkvi. Prema tome, u 1997. godini Talijanska biskupska konferencija dobila je ovim putem iznos od 1.326.000.000.000 talijanskih lira (oko 1.326.000.000 DM). Osim toga, talijanski građani mogu namijeniti dio poreza na dohodak fizičkih i pravnih osoba, u iznosu do 2.000.000 lira (oko 2.000 DM) za vjerske zajednice koje imaju odgovarajući ugovor s Republikom Italijom. U godini 1997. Talijanska biskupska konferencija dobila je na taj način iznos od 42.000.000.000 lira (oko 42.000.000 DM).

4 Izraz odredbe kanonskoga prava podrazumijevaju odredbe Zakonika kanonskoga prava, Zakonika kanona istočnih crkava kao i sve pravne odredbe Katoličke crkve,

U uvodu Hrvatskog ugovora o pravnim pitanjima navedena su potom načela koja su vodila crkvene i državne vlasti u međusobnom dogovaranju. Obje strane pozivaju se "na međunarodno priznata načela o vjerskoj slobodi", imaju u vidu "nezamjenjivu ulogu Katoličke crkve u odgoju hrvatskoga naroda i njezinu povijesnu i sadašnju ulogu na društvenom, kulturnom i obrazovnom području" te uzimaju u obzir "da većina građana Republike Hrvatske pripada Katoličkoj Crkvi".

Među ostalim, u Hrvatskom ugovoru o gospodarskim pitanjima zajamčeno je pravo i Katoličke crkve da raspolaže vremenitim dobrima: "Crkvene pravne osobe mogu kupovati, posjedovati, koristiti ili otuđivati pokretna i nepokretna dobra te stjecati i otuđivati imovinska prava, prema odredbama kanonskoga prava i zakonodavstva Republike Hrvatske" (čl. 10. § 1.). U stavku 2. istoga članka jamči se crkvenim pravnim osobama mogućnost osnivanja zaklada.

U Hrvatskom ugovoru o gospodarskim pitanjima bilo je dovoljno spomenuti Hrvatski ugovor o pravnim pitanjima i odmah prijeći na konkretni dogovor o pojedinim pitanjima. Ipak, dvije su strane smatrale korisnim ponoviti i tako naglasiti neka načela koja su posebno povezana s Hrvatskim ugovorom o gospodarskim pitanjima. Zato se u Hrvatskom ugovoru o gospodarskim pitanjima ponovno spominju temelji na kojima počiva Ugovor: za Republiku Hrvatsku to su odredbe Ustava i odgovarajućih zakona, a za Katoličku crkvu odredbe Ekumenskog sabora i kanonskih propisa. Naglašava se velika uloga Katoličke crkve na već spomenutim društvenom, odgojnomu i kulturnom području, kojima se nadodaje i karitativna djelatnost. To je sasvim razumljivo jer je svrha ovoga Ugovora osigurati "materijalne uvjete za pastoralno djelovanje" Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj, u koje spada i karitativna aktivnost.

REDOVITI NAČIN UZDRŽAVANJA KATOLIČKE CRKVE

Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima ne mijenja dosadašnji način uzdržavanja Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj, nego ga nadopunja. Doista, ostaju na snazi sva pozitivna iskustva nastala tijekom komunističke vladavine, kada se Katolička crkva morala osloniti pretežno na svoje vjernike u duhovnoj i materijalnoj potpori.

Za razliku od država, Katolička se crkva uzdržava dobrovoljnim prinosima vjernika. S tim u svezi oni imaju svoje obveze i prava prema kanonskim odredbama. Što se tiče dužnosti vjernika Zakonik

---

bilo opće, koje vrijede za cijelu Katoličku crkvu, bilo posebne, kao na primjer odredbe Hrvatske biskupske konferencije koje vrijede za teritorij Republike Hrvatske.

kanonskoga prava (ZKP) određuje: "Vjernici su obvezni pomagati Crkvi u njezinim potrebama da bi imala što je potrebno za bogoslužje, za djela apostolata i dobrotvornosti i za dolično uzdržavanje službenika" (kan. 222. § 1.) te: "Crkva ima prirodno pravo zahtijevati od vjernika ono što joj je potrebno za vlastite svrhe" (kan. 1260.)⁵. Vjernici imaju i svoja prava među koja spomenimo dužnost poštivanja njihove volje s obzirom na upotrebu darovanih dobara.⁶ I sama Apostolska Stolica koja osim Rimskoga prvosvećenika, koji je "vrhovni upravitelj svih crkvenih dobara i vrhovni raspolagatelj njima" (kan. 1273. ZKP), obuhvaća i ustanove Rimske kurije (cfr. kan. 361. ZKP i kan. 48. ZKIC), mora imati "pravedan i potreban razlog" (kan. 1308. § 1. ZKP; kan. 1052. ZKIC) da bi izmijenila neke nakane vjernika.

Očuvanje pozitivnog iskustva gospodarskog uzdržavanja Katoličke crkve izraženo je pravnim jezikom u članku 1. Hrvatskog ugovora o gospodarskim pitanjima: "Pravne osobe Katoličke Crkve, u skladu s odredbama kanonskoga prava, mogu slobodno primati milostinju i darove vjernika te prihvaćati druge uobičajene oblike prinosa vjernika za uzdržavanje crkvenih ustanova." To znači da će, kao i do sada, vjernici biti glavni izvor gospodarskog uzdržavanja Katoličke crkve, i to svojim milostinjama i prilozima za slavljenje svetih misa, za potrebe župske zajednice, prigodom podjeljivanja sakramenata i blagoslovina, u posebnim zgodama koje je odredio mjesni ordinarij, za određene biskupijske, nacionalne ili opće inicijative. Osim toga, u vjerničke priloge spadaju prigodni darovi za župu, biskupiju, potrebe Crkve ili za posebne namjene: sjemenište, svećenike, misije, dobrotvornost, itd. Postoje prilozima za uzdržavanje svećenika, za svetišta; prigodni prilozima s posebnom nakanom ustanovama posvećenoga života, udrugama i drugim ustanovama; ostavštine⁷ i uopće darovi.⁸

U stavku 2. članka 1. Hrvatskoga gospodarskog ugovora naglašava se da se na spomenuta primanja "ne primjenjuju odredbe poreznoga

⁵ Ovim kanonima odgovaraju u Zakonu kanona istočnih Crkava (ZKIC) kan. 25. § 1 i kan. 1011.

⁶ "Zakonito prihvaćanje odredbe vjernika koji pravnim činom, bilo između živih bilo za slučaj smrti, daruju ili ostavljaju svoj imetak u nabožne svrhe, neka se veoma brižljivo izvršuje s obzirom na način i upravljanja dobrima i upotrebe dobara, uz obdržavanje propisa kan. 1301. § 3." (kan. 1300 ZKP). Usp. ZKIC kan. 1044.

⁷ Zakonik kanonskoga prava određuje da se, ako je moguće, s obzirom na ostavštinu u korist Crkve, posebno u slučaju smrti darovatelja, "obdržavaju propisi građanskoga prava" kan. 1299. § 2. ZKP; usp. ZKIC 1043. § 2.

⁸ Navedene izvore uzdržavanja spominje Talijanska biskupska konferencija u IV. poglavlju *Općih odredbi*. Usp. Luigi Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, Edizioni Dehoniane, Roma 1996., prvi dio, str. 532. ss. Radi se o općim izvorima gospodarskoga uzdržavanja koji vrijede i za Katoličku crkvu u Republici Hrvatskoj.

sustava Republike Hrvatske". Prema tome, Katolička crkva će nastaviti, kao i do sada, slobodno raspolagati tim dobrima. Ovom se odredbom odstranjuje bilo kakva mogućnost miješanja građanskih vlasti u redovito gospodarsko uzdržavanje Katoličke crkve. Temeljeći se na ovoj odredbi, nije moguće, na primjer, tražiti od svećenika porez na dušobrižničku djelatnost, kao što se to događalo u vrijeme komunističke vlasti.

Ipak, ovakav sustav uzdržavanja nije dovoljan. Za vrijeme komunizma Katolička je crkva primala novčanu pomoć katoličke braće i katoličkih ustanova iz bogatijih zemalja, najčešće iz Zapadne Europe. Ta je pomoć bila neophodna posebno za veće gospodarske zahvate kao što su gradnja crkava i crkvenih zgrada. Uspostavom demokratskog sustava u Republici Hrvatskoj ta pomoć sve više slabi a bivši se dobročinitelji usmjeruju na druge siromašnije države u kojima, na žalost, još uvijek postoji ne samo vjerska nesnošljivost nego često i vjerski progoni. Zadobivši slobodu, dolično je da Katolička crkva u dogovoru s izabranom vlašću, dogovori sustav uzdržavanja primjeren demokratskom društvu.

To su htjele postići Sveta Stolica i Republika Hrvatska sklopivši Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima.

Temeljna su načela ovoga Ugovora sažeta u članku 2., a razrađena su od 3. do 10. članka. Sadrže dvije glavne teme: 1. povratak oduzete imovine i 2. novčani prinos Republike Hrvatske Katoličkoj Crkvi.

POVRATAK ODUZETE IMOVINE

Što se tiče povratka oduzete imovine, Hrvatskim ugovorom o gospodarskim pitanjima Republika Hrvatska se obvezala da će: a) vratiti u naravi ona dobra koja je moguće vratiti; b) naći odgovarajuću zamjenu za dobra koja nije moguće vratiti i c) isplaćivati naknadu u novcu za ostalu imovinu.

U prvom redu dvije su se strane dogovorile da će Republika Hrvatska "Katoličkoj Crkvi, u razumnom roku, vratiti u naravi imovinu koju je moguće vratiti prema zakonskim odredbama" (čl. 3. §. 1.) Radi se o imovini oduzetoj u vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine. Zakonske odredbe su, ponajprije, one iznesene u Zakonu o naknadi za oduzetu imovinu. Da bi se taj povratak mogao ostvariti, "mješovito povjerenstvo - sastavljeno od jednakog broja predstavnika Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije - priredit će popis imovine koja će biti vraćena, s naznakom roka povratka" (čl. 3. § 2.). Mješovito će crkveno i državno povjerenstvo dogovoriti prikladnu zamjenu za dio dobara koja Republika Hrvatska nije u stanju vratiti

Katoličkoj Crkvi kao i rok u kojem će se ostvariti dogovorena zamjena (usp. čl. 4.). Za prvu zadaću mješovito povjerenstvo ima na raspolaganju šest mjeseci, a za drugu, to jest za određivanje prikladne zamjene, godinu dana.

Za dio dobara koji neće biti moguće vratiti ni zamijeniti, odredit će se primjerena novčana naknada koju će Republika Hrvatska isplaćivati u četiri godišnja obroka (usp. čl. 5. § 1.). Posebno crkveno-državno povjerenstvo stručnjaka procijenit će vrijednost tih dobara u roku od godine dana, tako da bi Republika Hrvatska morala isplaćivati utvrđenu naknadu od početka 2000. godine.⁹

Što se tiče povratka, zamjene ili naknade, Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima govori općenito o pravnim osobama Katoličke Crkve. Dakle, ne pravi se nikakva razlika, tako da se dogovorene odredbe odnose na sve crkvene pravne osobe koje su bile oštećene, bilo dijecezanske bilo redovničke. Svi će biti jednaki u primjeni ovih načela Ugovora. Što se tiče novčane naknade, pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji osnovat će se *Središnji fond za crkvene ustanove*. Mjerodavno tijelo Republike Hrvatske isplaćivat će svaka tri mjeseca na račun toga Središnjega fonda određeni novčani iznos. On će biti dostavljen (nad)biskupijama odnosno ustanovama posvećenoga života i družbama apostolskog života već prema vrijednosti oduzete imovine pravnom vlasniku. Pojednost će morati odrediti mješovito povjerenstvo da bi odgovorni za Središnji fond za crkvene ustanove točno znali koji se novčani iznos odnosi na pojedinu pravnu osobu te da bi joj ga dostavili.

NOVČANI DOPRINOS REPUBLIKE HRVATSKE KATOLIČKOJ CRKVI

Republika će Hrvatska mjesečno dostavljati iz godišnjega državnoga proračuna, "iznos koji odgovara dvjema prosječnim bruto plaćama pomnoženim s brojem župa koje postoje u Republici Hrvatskoj na dan stupanja na snagu ovoga Ugovora" (čl. 6. § 2.). Što se tiče broja župa, odnosno promjena u svezi s njihovim brojem, Hrvatska biskupska konferencija će svake godine, do 1. prosinca, obavještavati ovlašteni državni ured o novim ili dokinutim župama. U broj novih župa neće biti uvrštene one koje u gradovima broje manje od 3000 vjernika, a na selu manje od 1000 vjernika.

⁹ Visina novčane naknade zavisi, u prvom redu, od mjerodavnih vlasti Republike Hrvatske. Što se više dobara vrati ili zamijeni to će novčana naknada biti manja te će manje biti opterećen i državni proračun.

Dogovoreno će se načelo vjerojatno bez poteškoća primjenjivati. Naime, mjerodavne će vlasti lako moći izračunati godišnji prihod Republike Hrvatske Katoličkoj crkvi, poštujući dogovorena načela. Dovoljno je iznos dviju prosječnih bruto plaća pomnožiti s brojem župa. Dakle, nema potrebe da to pitanje bude predmetom godišnje rasprave u Hrvatskom državnom saboru prigodom usklađivanja državnoga proračuna.

U članku 6. naznačena su tri načela koje je Republika Hrvatska imala u vidu prigodom ovakve odluke: 1. U prvom redu Republika Hrvatska "priznaje opće društveno vrijedan rad Katoličke Crkve u službi građana na kulturnom, odgojnom, društvenom i etičkom polju" (čl. 6. § 1.). 2. Spomenuti godišnji novčani doprinos omogućit će Katoličkoj crkvi da nastavi na doličan način "svoje djelovanje na promicanju općega dobra" (usp. čl. 6. § 2.). 3. Pri određivanju spomenutoga iznosa mjerodavne crkvene i državne vlasti "imale su na umu postotak građana Republike Hrvatske koji se izjašnjavaju katolicima" (čl. 6. § 6.).

Ova načela će se vjerojatno primjenjivati i na druge vjerske zajednice ako sklope slične sporazume s Republikom Hrvatskom. To znači da će novčani iznos koji će im moguće davati Republika Hrvatska zavisiti od broja vjernika pojedine zajednice, od broja i veličine župa ili zajednice te o društveno vrijednom radu pojedine vjerske zajednice u promicanju općega dobra.

U Republici Hrvatskoj ima oko 1420 župa. Za 1999. godinu je iz državnoga proračuna, prema izjavama mjerodavnih državnih dužnosnika osigurano oko 180.000.000 kuna za novčanu potporu društveno vrijednog rada Katoličke crkve¹⁰.

Taj je novčani iznos namijenjen uzdržavanju klera i drugih crkvenih službenika, izgradnji i uzdržavanju crkava i pastoralnih središta koja nisu u popisu spomenika kulture te karitativnoj djelatnosti Katoličke crkve (usp. čl. 6. § 4.).

Treba pojasniti da se izrazom kler označavaju biskupi, svećenici i đakoni (usp. kan. 207. § 1.; 266. i 1009. § 1. ZKP te kan. 323. § 2.; 325.; 358. i 428. ZKIC). Crkveni službenik može biti nezaređeni redovnik, redovnica ili svjetovnjak laik. Podrazumijeva se da će se ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika brinuti za mjesečne prihode onih službenika koji su u izravnoj pastoralnoj aktivnosti, prema odredbama dijecezanskoga biskupa.

---

¹⁰ Prema izjavi g. Borislava Škegre, ministra financija, radi se o 0,4 posto proračuna Republike Hrvatske, odnosno o iznosu koji u Republici Hrvatskoj utaji "samo jedan od većih utajivača poreza", *Večernji list*, 15. prosinca 1998.

USTANOVE ZA UZDRŽAVANJE KLERA I DRUGIH CRKVENIH SLUŽBENIKA

Pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji osnovat će se *Središnja ustanova za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika*,¹¹ na čiji će račun mjerodavno tijelo Republike Hrvatske mjesečno dostavljati označeni novčani iznos. Taj će iznos biti razdijeljen prema načelima koja budu dogovorili članovi Hrvatske biskupske konferencije. Određeni novčani iznosi iz Središnje ustanove bit će dostavljeni (nad)biskupijskim ustanovama koje će ga dalje upotrebljavati u već spomenute svrhe.

Te će ustanove, Središnja i (nad)biskupijske, "osiguravati novčana sredstva za mjesečne prihode klera i drugih crkvenih službenika koji rade u pastoralu" (čl. 8. § 1.). Dakle, prva svrha novčanoga iznosa jest dolično uzdržavanje svećenika i drugih crkvenih djelatnika. Očito, ne smiju se zaboraviti ni druge dvije namjere: izgradnja i uzdržavanje crkava i crkvenih zgrada te karitativno djelovanje. Dapače, u posebnim okolnostima moglo bi se dogoditi da, dogovorom zainteresiranih, veći dio novca bude usmjeren na izgradnju crkava, odnosno na karitativnu djelatnost. Ipak, iz članka 8. kao prvotna briga proizlazi uzdržavanje klera i drugih crkvenih djelatnika. Navedena su i načela koja treba primjenjivati prigodom određivanja mjesečne naknade za njihovo uzdržavanje: "pravednost i crkveno zajedništvo".

Primjena spomenutih načela zahtijeva preustroj gospodarskog uzdržavanja Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj prema odredbama Drugoga vatikanskog sabora. Te su odredbe jasno označene u raznim dekretima, posebno u *Presbyterorum Ordinis*, o službi i životu prezbitera, br. 20.-22.¹² Taj je nauk zakonskim jezikom izražen u Zakoniku kanonskoga prava odnosno u Zakonu kanona istočnih Crkava.

Ne ulazeći u detaljnu analizu crkvenoga nauka o ovom pitanju, spomenimo samo najbitnija načela. Crkvene zakonske odredbe određuju prestanak prijašnjega nadarbenoga sistema i prijenos dobara povezanih s tim sustavom na ustanovu za uzdržavanje klerika (usp. kan. 281. i 1274. ZKP). U tu se ustanovu trebaju slijevati druga dobra, prihodi pravnih osoba osnovanih u svrhu pomaganja crkvenih službenika te posebno prihodi vjernika. Smisao je crkvenoga nauka skupljati

¹¹ Ova je ustanova, dakle, različita od već spomenutoga Središnjega fonda za crkvene ustanove Hrvatske biskupske konferencije na čiji će se račun polagati novčane naknade za oduzetu imovinu crkvenim pravnim osobama koju Republika Hrvatska nije u stanju vratiti ili zamijeniti.

¹² Spomenimo i ostale dekrete koji govore o uzdržavanju klera: *Christus Dominus*, o pastirskoj službi biskupa, br. 21. i 31.; *Ad gentes*, o misijskoj djelatnosti Crkve, br. 17. te Apostolsku pobudnicu *Ecclesiae Sanctae* kojom je Pavao VI. dao provedbene odluke nekih dekreta ekumenskog sabora.

novčane iznose u zajedničku kasu te ih onda pravedno dijeliti na taj način da uglavnom svatko prima istu naknadu za istu službu.¹³

Da bi se ovo ostvarilo, potreban je u prvom redu iskren i otvoren dijalog svih zainteresiranih, posebno na razini nadbiskupija i biskupija. Očito, i Hrvatska biskupska konferencija će morati odrediti načela po kojima će se nauk Drugoga vatikanskog sabora ostvarivati.

Dakle, potrebna je raspodjela dobara unutar Katoličke crkve da se izbjegnu velike razlike koje postoje u pojedinim biskupijama, između novčano dobrostojećih župa i onih koje jedva mogu uzdržavati svećenika.

Da ne bi ostali samo na teorijskoj razini, spomenimo glavne odrednice sustava na snazi u Republici Italiji. On može poslužiti kao primjer za slične odluke primjerene gospodarskoj i inoj situaciji u Republici Hrvatskoj.

Prema odredbama Talijanske biskupske konferencije svaki župnik prima mjesečno 1.500.000 talijanskih lira (oko 1.500 DM), a kapelan 1.200.000 lira (oko 1.200 DM). Osim toga, mogu imati misne intencije od kojih svaka iznosi oko 15.000 lira (oko 15 DM). Od spomenutoga iznosa župnik odnosno kapelan mora platiti hranu, dok mu župa osigurava stan. Svaki vjernik je dužan pridonositi za uzdržavanje župnika 100 lira mjesečno (0,1 DM). Za kapelana obično je određen iznos od 50 lira po vjerniku.¹⁴ Dakle, u župi od 10.000 vjernika, župa osigurava mjesečna primanja od 1.000.000 lira župniku i 500.000 kapelanu. Naknadu do spomenutih mjesečnih primanja osigurava (Nad)biskupijska ustanova za uzdržavanje klera.¹⁵

Dakle, jedna od glavnih uloga Ustanova za uzdržavanje klera i drugih crkvenih djelatnika sastojala bi se u uspostavljanju veće pravednosti na području uzdržavanja crkvenih službenika. Ona bi trebala intervenirati u ispunjenju mogućih praznina u redovitom gospodarskom uzdržavanju Katoličke Crkve u kojem glavnu ulogu imaju vjernici.

---

¹³ S tim u svezi u br. 20. *Presbyterorum Ordinis* među ostalim određuje: "Plaća za svakoga pojedinoga - imajući u vidu narav same službe te prilike mjesta i vremena - neka načelno bude jednaka za sve koji žive u istim prilikama. Neka bude primjerena njihovu položaju i neka im osim toga omogućiti ne samo da pravično budu plaćeni oni koji prezbiterima služe, nego također da i sami u stanovitoj mjeri pritrječu u pomoć siromasima."

¹⁴ Ove iznose biskup može umanjiti, zbog posebnih pastoralnih razloga, posebno u siromašnim župama.

¹⁵ Usp. Luigi Mistò, Matteo Puricelli, *Ricchezza o Servizio? La Chiesa italiana e l'otto per mille*, Editrice Monti, Saronno (VA), 1998., str. 57. ss.

ODNOS PREMA DRŽAVNIM VLASTIMA

U članku 7. § 2. označeno je da će Središnja i (nad)biskupijske ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika poštivati zakone Republike Hrvatske o financijskom poslovanju. U 8. članku § 2. nadodaje se da će se navedene ustanove ravnati po državnim propisima, što se tiče građanskih prava, a u drugome će poštivati crkvene propise. Navedena načela, na primjer, znače da će Središnja ustanova za uzdržavanje klera i drugih crkvenih djelatnika državnim putem, preko banaka ili pošte, dostavljati određeni novčani iznos pojedinoj (nad)biskupijskoj ustanovi.

U članku 10. određuje se da će se pravne osobe Katoličke crkve u odnosu na porezni sustav smatrati neprofitnim ustanovama.¹⁶ Ova je odredba uvedena u Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima da bi i crkvene pravne osobe bile oslobođene poreznih opterećenja jednako kao i građanske neprofitne pravne osobe. Ako pak djelatnost crkvenih pravnih osoba bude usmjerena profitnoj djelatnosti, ravnat će se kao i druge pravne osobe u Republici Hrvatskoj, bez posebnih olakšica.

Ove odredbe pojašnjavaju djelovanje crkvenih pravnih osoba u Republici Hrvatskoj. Osnovno je načelo izraženo u spomenutom stavku 2. članka 8. Crkvene pravne osobe će poštivati crkvene odredbe za svoje redovito unutarnje djelovanje. Ako žele postići građanske učinke, morat će se ravnati prema državnim propisima. Inače, ne predviđa se miješanje državnih organa u financijsko djelovanje crkvenih pravnih osoba. Prema tome, one mogu djelovati kao i do sada, prema crkvenim propisima te nisu dužne ispunjavati odredbe zakonodavstva Republike Hrvatske za građanske pravne osobe i ustanove.¹⁷ Ovakva načela proizlaze iz naravi Katoličke Crkve i Republike Hrvatske koje su "svaka u svom poretku, neovisne i samostalne" (čl. 1. Hrvatskog ugovora o pravnim pitanjima).

Sa svoje strane, Katolička će Crkva moći upoznati i hrvatske državne vlasti i građane vjernike s načinom na koji je upotrijebljen novčani iznos koji je dobila iz državnoga proračuna. Tako na primjer

¹⁶ U Republici Hrvatskoj djelatnost neprofitnih ustanova posebno je određena *Zakonom o porezu na dodanu vrijednost* objavljenim u *Narodnim novinama* br. 47/95 i *Pravilnikom o porezu na dodanu vrijednost*, objavljenim u *Narodnim novinama* br. 69/96.

¹⁷ Na primjer, crkvene pravne osobe ne moraju primjenjivati odredbe *Zakona o računovodstvu*, *Uredbe o računovodstvu neprofitnih organizacija*, *Pravilnik o knjigovodstvu i računskom planu neprofitnih organizacija*, itd.

Talijanska biskupska konferencija svake godine obavještava javnost o upotrebi novčanih sredstava koja su joj namijenjena porezom 0,8 %¹⁸.

MIROVINSKO OSIGURANJE

S obzirom na mirovine, Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima spominje u članku 9. samo "članove klera, redovnika i redovnica koji su navršili 65 godina života, a čije mirovinsko osiguranje do sada nije sustavno riješeno". Za podmirenje njihovih mirovina bit će namijenjen "novčani iznos o kojem se govori u članku 6. ovoga Ugovora uvećan za 20 %" koji će Republika Hrvatska isplaćivati tijekom prvih deset godina primjene Ugovora.

Dakle spominju se crkvene osobe, dijecezanski svećenici, redovnici i redovnice, koje do sada nemaju nikakvu mirovinu, a navršile su 65 godina života. Navedena odredba ne odnosi se na crkvene djelatnike koji već primaju mirovinu.

I na ovom području Hrvatska će biskupska konferencija morati dogovoriti odredbe o mirovinama crkvenih službenika, imajući u vidu kanonske propise i posebnosti crkvene službe. Tako na primjer postoji razlika između crkvenih i državnih odredaba u svezi s mirovinom. U Republici Hrvatskoj radnici odlaze u mirovinu u 65. godini života, a u Katoličkoj crkvi u Republici Hrvatskoj kada navršše 75 godina. Hrvatska biskupska konferencija mora odrediti visinu mirovine za članove klera i druge crkvene službenike. Naime, neki od njih već primaju državne plaće pa će dakle imati i državne mirovine. Ako one budu manje od onih koje odredi Hrvatska biskupska konferencija, odnosno mjesni biskup, iznos koji manjka nadoknađivat će mjerodavna Ustanova za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika. Onima koji ne budu imali državne mirovine, iste će ustanove osiguravati dogovorenu mjesečnu mirovinu.

Ova načela treba dogovorom doraditi. U svakom slučaju, predstavnici Katoličke Crkve pobrinut će se za konkretno rješenje ovoga pitanja, to jest hoće li se odlučiti organizirati vlastiti sustav mirovinskog osiguranja ili će se uključiti u državni ili u neki možebitni privatni sustav. Očito je da će i u Republici Hrvatskoj, kao i drugdje u svijetu, trebati pristupiti zahtjevnoj reformi mirovinskoga sustava, na čemu se već i radi.

---

¹⁸ Prikaz se ograničava na izvještaj o glavnim crtama gospodarske djelatnosti. Talijanska biskupska konferencija obavijestila je da je na primjer godine 1997. uzdržavanju klera bilo namijenjeno 57 % prihoda, bogoštovlju 28 % a karitativnoj djelatnosti 16 %.

DRUGI NAČIN POMAGANJA KATOLIČKOJ CRKVI

Članci 11. i 12. predviđaju druga dva načina pomaganja Katoličke Crkve koja mogu koristiti bilo dijecezanske bilo redovničke ustanove. U prvom je članku predviđeno da će na preporuku dijecezanskoga biskupa državne vlasti "svake godine razmatrati, odobriti i financijski pomagati *posebne programe i projekte* pravnih osoba Katoličke Crkve, koji su korisni za opće dobro". Republika se Hrvatska, dakle, obvezuje novčano pomagati programe i projekte uz dva uvjeta: da su korisni za opće dobro te da ih preporuči dijecezanski biskup. Ostvarenje ovoga načela, kojeg je obujam dosta širok, ovisi o zahtjevima crkvenih pravnih osoba i o financijskoj mogućnosti Republike Hrvatske. Naglašavajući da će mjerodavna državna tijela pomagati u realizaciji tih programa i projekata, Ugovor pretpostavlja da će crkvene pravne osobe značajno pridonositi, materijalno i u ljudstvu, njihovu ostvarenju.

Drugi način pomaganja odnosi se na izgradnju novih crkava i crkvenih zgrada, takozvanih pastoralnih središta. Budući da ona "osiguravaju javnu službu korisnu društvenoj sredini, mjerodavna tijela pridonosit će izgradnji i obnovi crkvenih zgrada prema svojim mogućnostima" (čl. 12. § 2.). Da bi se dobro razumio smisao ovoga članka, treba znati da su crkveni predstavnici mješovitoga povjerenstva zahtijevali da ta pastoralna središta ne plaćaju takozvane *komunalije*. Predstavnici državnih vlasti nisu na to pristali pa se našlo kompromisno rješenje. Ipak, to ne znači da mjerodavne vlasti, bilo županijske bilo općinske, ne mogu pomagati crkvenim pravnim osobama oslobodivši ih plaćanja komunalija. U svakom slučaju, budući da pastoralna središta osiguravaju javnu službu u korist opće zajednice, i državnim je vlastima u interesu da u određenoj sredini niknu središta u kojima se uz odgoj u vjeri promiče i opće dobro.

ZAKLJUČAK

Nakon kratkog prikaza Hrvatskog ugovora o gospodarskim pitanjima nameću se sljedeća zaključna razmišljanja.

1. Hrvatski Ugovor o gospodarskim pitanjima sklopljen je između Svete Stolice i Republike Hrvatske, dakle između dva subjekta međunarodnoga prava.¹⁹ Jedna od značajki ovakvih ugovora jest poštivanje preuzetih obveza (*pacta sunt servanda*) i trajnost. Ona

¹⁹ Sveta Stolica nije država nego "središte uprave Katoličke Crkve, 'oličenje središnje vlasti Crkve' koja je uvijek u povijesti bila priznata kao objekt, aktivni i pasivni, diplomatskih poslanstava", Nikola Eterović, *Temeljni sporazum između Svete Stolice i Države Izraela*, CUS 2 (1994.), str. 163.

proizlazi iz naravi subjekata koji su sklopili ugovor, a koje zastupaju trenutni nositelji vlasti, bez obzira na stranačku pripadnost²⁰. To je za Svetu Stolicu bio apostolski nuncij u Zagrebu, a za Republiku Hrvatsku Potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske. Promjenom vlade ne mijenjaju se međunarodni ugovori. Protivni bi stav izazvao kaos i pomutnju u međunarodnim odnosima.

2. Predstavnici Svete Stolice i Republike Hrvatske dogovorili su gore opisani sustav novčane potpore Katoličkoj crkvi koji se temelji na ustavnim odredbama Republike Hrvatske. Ta se tvrdnja posebno odnosi na članak 41. koji glasi: "Sve vjerske zajednice jednake su pred zakonom i odvojene od države. Vjerske zajednice su slobodne, u skladu sa zakonom, javno obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, druge zavode, socijalne i dobrotvorne ustanove te upravljati njima, a u svojoj djelatnosti uživaju zaštitu i pomoć države." Država štiti vjerske zajednice poglavito zakonodavstvom, omogućujući da funkcionira pravna država. Državna pomoć vjerskim zajednicama može biti posredna ili neposredna. Posredna je na primjer oslobađanje poreznih nameta. Neposredna je pružanje novčane pomoći. I jedan i drugi način pomoći povezan je s državnim proračunom. U prvom slučaju određeni prihodi ne ulaze u taj proračun, a u drugom iz njega izlaze. Dakle, i talijanski način gospodarskog uzdržavanja vjerskih zajednica povezan je s državnim proračunom.²¹ U svakom slučaju, nema sumnje da se Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima temelji na Ustavu Republike Hrvatske.

3. Republika Hrvatska odlučila je novčano pridonositi Katoličkoj Crkvi jer priznaje njezin društveno vrijedan rad na odgojnom, etičkom, društvenom i karitativnom djelovanju. Crkvene ustanove, premda prvotno vođene kršćanskim nadahnućem, vrše društveno dragocjeni rad na promicanju općega dobra, brinući se posebno za najslabije i najugroženije članove društva, prepoznajući u njima braću u Isusu

---

²⁰ Ne može se nijekati svaki utjecaj pojedine političke stranke na odnose između Crkve i države. Uzmimo primjer Poljske i njezine socijalističke vlade. Predstavnici Socijalističke stranke (bivši komunisti) na vlasti od 1993. do 1997., oklijevali su potvrditi konkordat koji je 28. srpnja 1993. bio sklopljen između Svete Stolice i Republike Poljske. Konkordat je ratificiran tek 25. ožujka 1997., nakon promjene vlade. Prema nekim promatračima, jedan od razloga što je socijalistička stranka izgubila saborsku većinu i sišla s vlasti bio je upravo njezin odbojni stav prema potvrđivanju konkordata.

²¹ Njegova je oznaka što građani mogu osobno namijeniti iznos od 8 % svojega obveznog poreza. No, i ovaj sustav nailazi na kritike liberalnih i uopće lijevo orijentiranih stranaka. Posebno se zamjera način razdiobe onog novčanog iznosa za koji porezni obveznici jasno ne odrede namjeru. Ti kritičari zaboravljaju da se slično načelo slijedi i kod razdiobe glasova političkih stranaka koje prema izbornom zakonu ne prijedu prag za ulazak u Sabor odnosno u Županijski dom. Njihove glasove proporcionalno dobivaju većinske stranke.

Kristu.²² Isto vrijedi i za odgojne i druge djelatnosti Katoličke Crkve. Prema tome, ne bi bilo točno tvrditi da Republika Hrvatska pomaže samo članove Katoličke crkve jer ona ovim davanjem iz državnoga proračuna pomaže i drugim svojim građanima kojima Katolička crkva ide u susret. Uostalom, na taj način i Republika Hrvatska olakšava svoje djelovanje na širokom društveno socijalnom polju rada, na kojemu nijedna država sama ne može zadovoljiti sve potrebe. A u modernom društvu, nažalost, one sve više rastu.

4. Katolička se crkva u Republici Hrvatskoj do sada uzdržavala zahvaljujući dobroti i darežljivosti svojih vjernika. Ipak, za važnije zahvate bila joj je potrebna novčana pomoć iz inozemstva. Isto vrijedi i za redovničke zajednice. Da bi na primjer mogli sagraditi ili obnoviti koju kuću, često namijenjenu društveno korisnom radu, mnogi članovi tih zajednica morali su godinama raditi u inozemstvu, katkad i u državnim ustanovama socijalne skrbi, i novčano pomagati svoju generalnu upravu ili provinciju.

Promjenom društvenoga sustava dolično je da se gospodarsko uzdržavanje Katoličke crkve i u Republici Hrvatskoj uredi kao i u drugim demokratskim državama koje pripadaju istoj uljudbi. Dapače, poželjno je da Katolička crkva u Republici Hrvatskoj ima "višak" sredstava te da može pomagati siromašniju braću u svijetu, posebno u susjednoj Bosni i Hercegovini.

5. Odnos između evanđeoskog siromaštva i upotrebe materijalnih dobara predmet je stalnoga razmišljanja u Katoličkoj crkvi pa ne treba čuditi da se o tome i danas raspravlja.

Kanonske odredbe naglašavaju prirodno pravo Katoličke crkve na vremenita dobra.²³ U isto vrijeme, slijedeći primjer Božanskoga učitelja, kršćani su pozvani živjeti ideal evanđeoskoga siromaštva; to posebno vrijedi za članove redovničkih zajednica koje, osim zavjeta čistoće i poslušnosti, obvezuje i zavjet siromaštva.

Da bi se pronašao uravnoteženi stav i u ovom složenom pitanju, korisno je imati pred očima primjere svetaca. Spomenimo samo dva. Veliki zaštitnik siromaha iz VII. stoljeća sveti Sulpicij bio je poznat i kao

²² Dovoljno je posjetiti neki starački dom, ustanovu za osobe s tjelesnim ili duševnim tegobama da bismo se uvjerali kako te crkvene ustanove i osobe koje u njima rade, pretežito časne sestre, ne pitaju za vjersku, nacionalnu, stalešku ili bilo kakvu pripadnost, nego pomažu svima kojima mogu. Isto vrijedi za nacionalni Caritas te biskupijske i župne Caritase.

²³ "Katolička crkva može po prirodnom pravu, neovisno o svjetovnoj vlasti, stjecati, posjedovati i otuđivati vremenita dobra te upravljati njima da bi postigla svrhe koje su joj vlastite" (kan. 1254. § 1. ZKP; usp. kan. 1007. ZKIC).

graditelj crkava.²⁴ Sâm je pokopan u crkvi *Saint-Sulpice*, velebnoj i jednoj od najljepših u Parizu. Sveti Franjo Asiški, pak, primjer radikalnoga siromaštva, brinuo se da crkveni predmeti budu od plemenitih kovina.²⁵

Življenje evanđeoskoga siromaštva pitanje je koje je i do sada bilo prisutno i u Katoličkoj crkvi u Republici Hrvatskoj. Tom su idealu protivne i velike razlike između bogatih i siromašnih župa, ne samo u različitim krajevima naše domovine nego i u istoj (nad)biskupiji. Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima daje prigodu da se i to pitanje prouči te da se pronađu prikladna rješenja, i to na načelu pravednosti i crkvenoga zajedništva.

Najčešće nije u pitanju dilema da li pomoći siromahe ili graditi nove crkve. Treba i jedno i drugo. Uostalom, uvijek vrijedi na čelo: "Ne živi čovjek samo o kruhu" (Mt 4,4).²⁶

6. Članovi klera moraju stalno imati na umu da mjesečne nagrade služe za njihovo dolično uzdržavanje. U Hrvatskom ugovoru o gospodarskim pitanjima ne govori se o plaćama jer će ta mjesečna primanja najčešće biti manja od onih koja bi bila primjerena njihovoj stručnoj spremi, a često i njihovim potrebama. Ipak, ovakvo gospodarsko uzdržavanje moralo bi im pružiti određenu sigurnost koja bi imala uroditi plodovima i na pastoralnom polju. Bilo bi protivno svrsi Hrvatskog ugovora o gospodarskim pitanjima kada bi se, zbog novog gospodarskog uzdržavanja, dušobrižništvo klera i drugih crkvenih službenika birokratiziralo, kao što se na žalost događa u pojedinim zemljama koje su uvele sličan sustav. Svećenik je, sa svim pravom na neophodan odmor, stalno u službi Božjemu narodu koji mu je povjeren.

7. Sveti Otac Ivan Pavao II., u govoru koji je 15. prosinca 1998. uputio predstavnicima mješovitoga povjerenstva nakon razmjene

---

²⁴ Velika je želja bila svetoga Sulpicija "vršiti djela milosrđa prema siromasima i graditi nove crkve", Pietro Bargellini, *Mille santi del giorno*, Vallecchi Editore, Firenze, 1977., str. 36.

²⁵ "Kaleži, tjelesnici, oltarni ukrasi i sve što služi za žrtvu, moraju biti od skupocjenoga materijala. Ako bi negdje našli Presveti oltarski sakrament smješten na nedoličan način, neka ga klerici postave i čuvaju na dragocjenu mjestu, prema odredbama Crkve"... *Prvo pismo kustosima*, Fonti francescane, Editrici francescane, Assisi 1986., str. 122.

²⁶ Kada se osamdesetih godina ovoga stoljeća gradila bazilika *Notre Dame de la Paix* u Yamoussoukru glavnom gradu Obale Bjelokosti, bilo je mnogo kritika, posebno iz crkvenih krugova u Zapadnoj Europi zbog velikoga troška, koji da se u zemlji u razvoju mogao "korisnije" upotrijebiti. Jedan domaći biskup je među ostalim odgovorio da je cijena te katedrale manja od novca koji država potroši za kupnju dvaju modernih aviona bombardera. Ti zrakoplovi siju smrt, a u crkvi se naviješta život.

ratifikacijskih isprava, naglasio je da je Hrvatski ugovor o gospodarskim pitanjima svojevrsni izazov i za Republiku Hrvatsku i za Katoličku crkvu.²⁷ Naime, Republika Hrvatska mora ispraviti nepravde nanesene Crkvi u prošlosti, posebno oduzimanjem dobara. U isto vrijeme, dužna je osigurati Katoličkoj crkvi uvjete za normalno pastoralno djelovanje. Provođenjem u djelo Hrvatskog ugovora o gospodarskim pitanjima, Republika Hrvatska pozitivno će odgovoriti na ovaj zahtjev prava i pravde.

Ivan Pavao II. potom je pozvao Katoličku crkvu da, u novim okolnostima, domisli uzdržavanje klera prema odredbama Drugoga vatikanskog sabora te da preustroji i pojača karitativnu djelatnost. Da bi se to ostvarilo, potreban je otvoreni i poštenu unutarcrkveni dijalog svih zainteresiranih. Rješenja nije moguće naći na prečac i na brzinu. Iskustva drugih zemalja mogla bi poslužiti kao svojevrsni uzor za prikladno rješenje ovoga pitanja u Republici Hrvatskoj. Ipak treba imati na umu da Katolička crkva u svakoj zemlji mora pronaći svoj put, prema kanonskim odredbama, stvarnim mogućnostima i gospodarskim prilikama stanovnika.

Nadati se je da će se primjerena suradnja između crkvenih i državnih vlasti prigodom dogovora četiriju Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske nastaviti i u njihovoj primjeni. Ugovori su odredili jasni pravni okvir i temeljna načela rješenja složenih pitanja. Dobrom voljom i ta se pitanja mogu riješiti na zadovoljstvo sviju. Na taj će se način dati doprinos unapređenju odnosa između Crkve i države te promicati boljitak vjernika i svih ljudi dobre volje.

²⁷ Sveti Otac ovim je riječima označio obveze Katoličke Crkve i Republike Hrvatske: "Katolička će Crkva u Republici Hrvatskoj, prema uputama Drugoga vatikanskog sabora, među ostalim, morati domisliti prikladan način uzdržavanja klera, nastojeći osigurati primjerno i časno uzdržavanje svojih službenika (usp. *Presbyterorum ordinis*, 20.-22.). Katolička će crkva morati preustrojiti i pojačati svoju djelatnost društvene i karitativne naravi. Država će sa svoje strane trebati ispraviti nepravde prošlosti i, priznajući opće društveno vrijedan rad Katoličke Crkve, omogućiti njezino djelovanje kojim nastoji ublažiti potrebe braće u nevolji, koja moraju biti posebna i zajednička skrb i države i Crkve", *Glas Koncila*, br. 52/98., str. 4.

THE ACCORD BETWEEN THE HOLY SEE AND THE REPUBLIC OF CROATIA ON ECONOMIC QUESTIONS

Summary

In the commentary of the *Accord between the Holy See and the Republic of Croatia on Economic Questions*, the main principles of the Accord stipulated between the Holy See and the Republic of Croatia on October 9, 1998, are examined. A brief description is provided of the development of some articles in order to provide a better understanding of their significance.

The Accord stresses the importance of providing a regular method of financial assistance to the Catholic Church in the Republic of Croatia (art.1). Added to this are new regulations, of which two are especially important:

1. regarding the restitution, exchanging or financial compensation of properties confiscated during the former communist regime which the Government cannot restore or exchange (art.3 - 5);

2. regarding annual financial subsidies which the Republic of Croatia shall transfer to the Croatian Bishops Conference in recognition of the good public contributions provided through the works of the Catholic Church in the service of the public in the areas of culture, society, education, ethics and charity (art.6 - 9).

An analysis of the text clearly shows that the Accord is based upon the norms of the Constitution and the laws of the Republic of Croatia, as well as upon the teachings of the Second Vatican Council and Canon Law. The implementation of the Accord presents a particular challenge to the Church and the State. It provides the Republic of Croatia an opportunity to remedy the injustices of the past, to establish the rule of law and justice, while guaranteeing the conditions for the normal activities of the Catholic Church within a democratic society. On the other hand, it gives the Catholic Church an opportunity to enhance its social activities, especially in the areas of charity, while providing a system of financial assistance for priests and other employees of the Church, according to the teachings of Vatican II, in a true spirit of evangelical poverty, justice and Church unity.